

אקרופוליס

מגזין בהוצאת
אקרופוליס החדשה
בית ספר לפילוסופיה
כדרך חיים

פילוסופיה
תרבות
התנדבות

גיליון מס. 78
ספטמבר 2019 - דצמבר 2019

קוראים יקרים,

ענת סלע

מי אנחנו?

"צל נוחת על ארצות החיים עד קו המערב"...*

מי שהיינו ברגע של שיא, בהיותנו שיכורים מחדוות חיים והצלחות? מי שהיינו ברגע של שפל, נכאי רוח, עלובים ובודדים?

מי שהננו בכל רגע יומיומי החולף אוטומטית, בין סידורים, לעבודה, לבית, להורים, לילדים ועוד? מה שאנו צורכים? על מה שאנו צורחים? מי שאנו בוחרים או לא בוחרים?

פרטים כה רבים מרכיבים את חיי כל אחד מאיתנו, ברמה האישית והבין-אישית, ברמת החברה והתרבות. לעיתים אפשר לחוות את כל זה כסחרחרת אחת גדולה. פעם למעלה, עוד רגע למטה... ללא שליטה.

גם הפילוסוף יודה בפה מלא שאין לנו שליטה על מה שקורה סביבנו ועל מה שקורה לנו בחיינו. הכול "מכתוב". ועם זאת "הכול צפוי והרשות נתונה" (אבות, ג, טו).

על הסתירה הזו לכאורה אפשר לגשר באמצעות השקפה נכונה או הבנה

נכונה, כפי שלימד הבודהא; הבנה נכונה, מתפתחת ומשתכללת בהתמדה של "מי אנחנו". כי לצד היותנו צל, ללא ספק, שנוחת ועובר - ברמה הפיזית וברמת התחושות, הרגשות, הדעות והמחשבות - יש בנו גם משהו אחר, שמתפתח, מעבד, משתנה ושואף מעלה.

לכל אחד מאיתנו יש חלום; להתחדש, להתנער ולקום מעפר. רבים מוכנים גם לתת מעצמם כדי להיטיב, לתת במקום לבקש, להתעורר לאפשרויות חדשות, להשקפה חדשה ולהבנה נכונה של היש ושל האין בחיינו, לשנות ולהשתנות.

מתוך פיוט שמחברו אינו ידוע, אחל לכולנו שנפתח לעצמנו שער להבנת עצמנו, ושייפתח לנו שער להבנה נכונה יותר של ייעודנו ושל סביבתנו.

פֶּתַח לָנוּ שַׁעַר
בְּצֵת נָעִילַת שַׁעַר
כִּי פָּנָה יוֹם

שלכם,

ענת סלע,
הוצאה לאור

אקרופוליס סתיו 2019 תוכן עניינים

4 פילוסופיה לחיים רונן חלבי	24 פילוסופיה קורס פילוסופיה דרך חיים
10 הספור שאינו נגמר אלון ברזילי	26 פילוסופיה אירועים נבחרים
16 התנדבות לתת במקום לבקש חניטה מטרני	30 תרבות נא להכיר - שרוליק אסנת ליפסון
18 פילוסופיה מעברים נופר תבור	36 פילוסופיה קילומטרים של מזון אובאי חוסין
42 פילוסופיה מקורות הכוח שלי ענת סלע	

מנהלת הוצאה לאור:
ענת סלע
עורכת העיתון:
רעות פרידמן
עיצוב גרפי: **עפרה בהרב**,
ענבל בורד, **ליטל כספין**,
שי פארן, **שירה משולם**
חזקיה
עריכה לשונית:
יפעת קלוגר
הגהות:
יסמין פיאמנטה שמיר,
פנינה ברוידא
תרגום:
יסמין פיאמנטה שמיר
עיתון אקרופוליס החדשה,
עמותה ללא מטרות רווח
מספר 0-144-012-58
רשיון עמותה מספר 5222
כתובת דואר אלקטרוני
של המערכת: magazine@newacropolis.org.il
תוכן המאמרים והמודעות
בעיתון על דעת הכותבים
ועל אחריותם בלבד
והתמונות מארכיון
אקרופוליס החדשה.
www.newacropolis.org.il

איור השער:
ענבל בורד

* מתוך, אולי גם את, נתן יונתן, שירים, 1974.

הקטע הנפלא הזה לקוח מתוך אוסף מאמרים של מרטין בובר, "תקווה לשעה זו", הוצאת עם עובד, שיצא לאור בשנת 1992.

בקטע זה שני עניינים מרכזיים שתפסו את תשומת ליבי.

הראשון הוא בעצם הסיטואציה שבה מכנס ראש הממשלה דאז, דוד בן גוריון, אנשי רוח כדי לדון בשאלות השעה הקשורות להתפתחותה של מדינת ישראל. בהקשר זה פותח מרטין בובר את הפגישה בדברי ברכה לראש הממשלה, שנותן מקום לאנשי הרוח להשפיע על ענייני המדינה. בכך הוא ממשיך מסורת מפוארת מאפלטון שדיבר על הצורך שיהיה הפוליטיקאי איש רוח-פילוסוף, החל במרקוס אורליוס, שהיה דוגמה בחייו למצביא, מדינאי ופילוסוף, וכלה בעמנואל קאנט, שביקש שאם לא יוכל הפילוסוף להיות השליט, לכל הפחות שתהיה ההזדמנות שקולו יישמע. הברכות לדוד בן גוריון ניתנות בדיוק בהקשר הזה כשהחיבור בין ניהול המדינה לחוכמה ולרוח נשתבח במהלך ההיסטוריה, והנה ניסיון אחד לחבר שוב. כאן כאמור יש נקודת פליאה וכבוד לעצם ההתרחשות.

נסו לחשוב על השדה הפוליטי של ימינו, על האינטרסים והכוחות המעצבים אותו, על דרכי הפעולה, על הערכים או חסרונם... וראו כמה הרחקנו מהניסיון לחבר את אמנות השלטון עם הרוח והמשמעות.

מעבר לכך השאלה הפשוטה והנוקבת שמעלה מרטין בובר - אדמת יהודים לשם מה? ורצף השיח הקצר בינו לבין בן גוריון, שמשיב בצורה פרקטית ועניינית מאוד, מעלה על נס את אחת

המאמר שלהלן נכתב ופורסם ביולי 2012. לכבוד הימים המיוחדים שאנו נמצאים בהם כעת - סבב בחירות שני בתוך כמה חודשים והרבה יותר מכך - אני מבקש להביא בפניכם שוב את המחשבות שלי בעניין שאלת תכלית קיומה של המדינה.

הייתי מאוד רוצה לדעת שאין אנו מותירים את השאלה בעניין רק למי שמכונים היום פוליטיקאים.

אני קורא בזאת לכלל ציבור הפילוסופים בארץ - ללא הבדל של מין, דת מעמד וכדומה - לקום ולקחת חלק עז יותר בהשפעה על עיצוב סביבת החיים שלנו והמדינה שבה אנו חיים.

"האם יש לנו עוד 'לשם'? אמרנו: 'גאולה', 'גאולת האדמה', 'גאולת העבודה'. אמרנו אפילו לפעמים 'גאולת האדם בישראל'. שורשו של הדבר היה מושג שבאמונה, אבל נטלנו ממנו אותו יסוד.

אמרנו 'לגאול את האדמה' והתכוונו: לעשותה אדמת יהודים. אדמת יהודים לשם מה?

ד' בן גוריון - להוציא לחם מן האדמה! מ' בובר - לשם מה?

ד' בן גוריון - בשביל לאכול!

מ' בובר - לשם מה?

ד' בן גוריון - מספיק!

מ' בובר - אני שואל: לאכול לשם מה? אני שואל לחיות לשם מה? לא די לחיות. הרי כולם יודעים שבחיי היחיד לא די בזה. היחיד יודע שצריך לחיות 'לשם' ולא סתם לחיות. אלא כשהמדובר הוא בקבוצה, בעם, מיד משתנה הדבר, אומרים: עם חי למען עצמו. אני שולל את הדבר הזה."

פילוסופיה

רונן חלבי

איור: שירה משולם חזקיה

פילוסופיה לחיים | רשימה מספר 9 מדינה - לשם מה?

הסוגיות החשובות ביותר שיש בחיים של אומה בדיוק כפי שהיא מתקיימת בחיים של יחיד, כפי שמעיד על כך באופן נחרץ מרטין בובר – חיים לשם מה?

התשובה שנותן מרטין בובר לשאלה זאת, הן ברמת היחיד והן ברמת המדינה, היא חד משמעית וברורה; אין חיים סתם לשם חיים. צריכים היחידים וצריכה הקבוצה לתת משמעות ומהות לחיים שהם מעבר לחיים לשם חיים.

מהם החיים לשם חיים? אולי מה שאנו מכנים לעיתים קרובות חיי ההישרדות, חיים שהם סך המאמצים שלנו כדי להשיג את האמצעים הנדרשים בחיים כדי להמשיך ולקיים את האמצעים.

שאלת משמעות החיים היא שאלה כבדת משקל שנשאלה מאז שחר היות האדם.

יש הרואים בשאלה זאת שאלה פילוסופית מתפלספת... שאינה באמת קשורה לחיים, אבל יש גם רבים שהתעסקו בשאלה זאת מתוך דחף וצורך אמיתי של חיים, ולא רק כסוגיה אינטלקטואלית.

תהיה אשר תהיה התשובה לשאלה מה משמעות החיים, נדמה שחיים שנחיים ללא עצירה ובחינה של משמעותם ומטרתם, לא שונים במהותם מחיי בהמה המשוטטת במרחבי העשב ומלכת להנאתה ככל שהיצרים שלה מבקשים.

האם האדם משול לבהמה?

"כִּי מִקֶּרֶה בְּנֵי-הָאָדָם וּמִקֶּרֶה הַבְּהֵמָה, וּמִקֶּרֶה אֶחָד לָהֶם כְּמוֹת זֶה בֶּן מוֹת זֶה, וְרוֹחַ אֶחָד לָכֹל; וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן-הַבְּהֵמָה אֵין, כִּי הַכֹּל הֶבֶל." [קהלת ג' י"ט]

תשובתו של קהלת לשאלה זאת היא שאין הבדל בין האדם לבהמה. כלומר הם בבחינת מקרה אחד.

אולם תשובות רבות אחרות לשאלה עקרונית זאת מצביעות על ההבדל המהותי בין האדם לבהמה, הבדל שנעוץ ביכולת של האדם לבחור לפעול עם הכרה ותשומת לב על פי ערכים ואמונות שלו, ולא רק מתוך מנגנון אוטומטי משוכלל של יצרים.

אכן יש באדם חלקים שיכולים להיות מופעלים באופן מכאני וללא בחירה, ויתכן שאת מרבית זמנו מבלה האדם על פני האדמה בליחוף העשבים. אולם יש באדם גם ממדים גבוהים יותר. יש לו יכולת הכרת עצמו והעולם בממדים העדיניים, הנסתרים מן העין, הרוחניים, והבחירה נתונה בידו כיצד לחיות וכיצד לפעול.

כך בהתאמה לתשובתו של היחיד על משמעות החיים, ניתנת תשובתו לשאלה: מדינה לשם מה?

ברור שאם אנו תופסים את החיים כדבר שיש לחיותו לשם עצמו... כלומר מטרת החיים בעצם קיומם במישורים הבסיסיים הנראים, אזי המדינה והחברה שאנו נקים ישימו להן למטרה לסייע לאדם למלא את צורכי החיים הבסיסיים שלו – ביטחון בסיסי והוצאת אוכל מן האדמה.

אבל אם אנו מכירים בצורך של היחיד לחיות את החיים שהם מעבר להישרדות הבסיסית הפיזית, שהם מעבר לקיום האמצעים, שיש בהם שאיפה להכיר ולממש ערכים ואידיאלים רוחניים – אזי החברה או המדינה שנקים תהיה מכוונת בבסיסה ובשורשה להיות מנגנון שסייע לאדם לאורך כל חייו לחיות יותר ויותר.

שלא כפי שאנו נוטים לעיתים לחשוב ולהתנהל בעולם, קביעת המטרה והחיבור לצורך קודמים למציאת האמצעים.

חיי היחיד וחיי החברה יש להם כשורש את המטרה הגבוהה ביותר שאליה מכוונים החיים, והאמצעים שמוצא היחיד או הקבוצה קשורים ישירות לגודלה ועומקה של המטרה.

"מצא מטרה, והאמצעים כבר יימצאו." [מהטמה גנדי]

אם כך, מדינה לשם מה?

אם אנו מבקשים לקיים מדינה רק כדי להוציא את האוכל מן האדמה, נקבל מסגרת שתצליח לעשות זאת זמן מה, אבל היא תושפע במהירות יחסית [ומהירות יחסית במונחים היסטוריים יכולה להיות בת עשרות שנים...] מאינטרסים וזרמים אחרים שקיימים בחומר. למשל מיחסי כוחות הקשורים לחלוקת האוכל, מאינטרסים אגואיסטים ופריטיים של חברים בחברה ועוד.

מוכר?

אבל אם אנו מבקשים לקיים מדינה שיש לה כמטרה את הרצון לחיות חיים ערכיים, את השאיפה להיות מסגרת המבקשת לסייע ליחיד לחיות חיים בעלי משמעות, חיים שהם מעבר להזדהות עם החומר וכל הצעותיו – אזי יש לנו אופק של חיים, של אתגרים וצמיחה אפשרית, רחוקים, גבוהים ועמוקים פי כמה וכמה.

מהטמה גנדי, שהיה משחררה הגדול של הודו, ביקש למעשה לא רק לשחרר את ההודים מכבלי השלטון האנגלי, אלא ביקש לקדם תהליך מתמשך של שחרור הודו ובניה

מהכבלים השונים, גם ברמות העדינות יותר והפחות נראות. הוא ביקש לקיים הודו שתצליח לסייע לאזרחיה להיות משוחררים מכבלי עצמם, כבלי האגו שלהם, כבלי האינסטינקטים וההפרדה, ובהתאמה לכך חלם על הודו אחת להינדואיסטים, למוסלמים ולאחרים.

מתוך תפיסתו זאת הגדיר גנדי: "שבעת החטאים החברתיים הם: פוליטיקה ללא עקרונות, עושר ללא עבודה, תענוגות ללא מודעות, ידע ללא אופי, מסחר ללא מוסר, מדע ללא אנושיות וסגידה ללא הקרבה." (מתוך רשימה הסוגרת מאמר בכתב העת "הודו הצעירה", 22 באוקטובר 1925).

מה יש בבסיס החטאים החברתיים הללו? אלו הם אמצעים שאינם משרתים מטרה נעלה; אמצעים שהופכים להיות המטרה.

בעידן שאנו חיים בו, בפינות שונות בכדור הארץ עולה ונשמעת צעקת האנשים הדורשת צדק חברתי. צעקה שפורצת גבולות פיזיים ותרבותיים. יתכן שהגיע הזמן לשאול את עצמנו שוב למה אנו חיים את החיים כיחידים ומה מטרת החברות והמדינות שהקמנו.

יתכן שנראה שאנו נכשלים בקביעת המטרה, שאנו מכוונים אל הארץ והחומר... שהאידיאל שאותו אנו מבקשים לקיים אינו רחב מספיק, חסר הוא, ולכן החיים הקולקטיביים כמו חיינו האינדיבידואליים חסרים בצדק, ביופי, בטוב, באמת...

איך מתקנים זאת? קצרה היריעה כדי להסביר זאת כאן, אולם נראה שגם כאן עצתו של גנדי תקפה: "היה השינוי שאתה רוצה לראות בעולם."

אין חיים סתם
לשם חיים.
צריכים היחידים
וצריכה הקבוצה
לתת משמעות
ומהות לחיים

אם אנו מבקשים לקיים מדינה שיש לה כמטרה את הרצון לחיות חיים ערכיים... אזי יש לנו אופק של חיים

יש צורך להתחיל את השינוי מהיחיד. היחיד הוא האבן שעמה בונים את החברה וממנה יוצרים את ההיסטוריה האנושית, ולמרות שלימדו אותנו בעולם החומר כי השפעתו האפשרית של היחיד בעולם של המונים קטנה, אנו יודעים שאין זאת כך.

אנו צריכים כאן ועכשיו אנשים המבקשים בחייהם לחיות את החיים לא סתם כך, ומשום כך לא יסכימו שחיי החברה שהם חלק ממנה יהיו מכוונים רק כדי לאפשר את החיים סתם כך.

ככל שיהיו יותר אנשים המבקשים לחיות ולא רק לשרוד, החברות שבהן אנו חיים ילכו ויתעצבו בהתאם.

לסיום, אם נחזור למדינת היהודים... לשם מה נבנתה מדינה ליהודים?

נדמה שתשובתו של דוד בן גוריון ניצחה ובמהלך השנים נבנה בית ומקלט פיזי לכל היהודים המבקשים להיות חלק מבית זה, ולא רק נבנה הבית אלא גם נמצא בו אוכל.

אבל רק שישים שנה עברו וכבר לא ברור האם זה אכן מספיק, ובעיקר מהו האופק של חברתנו וכמה רחב הוא.

עכשיו, כמו בכל העולם, עולים קולות המבקשים חלוקה אחרת של המשאבים... עולים שאלות וספקות לגבי הזהות והמשמעות של החברה הישראלית. יש יותר ויותר חלקים שלא רואים עוד בחברה זאת בית. יש שאלה גדולה לאן נמשיך וכיצד.

גם אנו, ככל אומות העולם, צריכים להתמודד עם השאלה הנקבת שאחד ממנסחיה בהיסטוריה היה הוגה הדעות היהודי מרטין בובר – מדינה לשם מה?

ודומה שאנו מבינים שהתשובה "לשם אוכל" כבר אינה מספיקה. יש בפינו אוכל ואנו עדיין חסרים.

מדינה לשם מה? יענה כל אחד ואחת מאיתנו... נענה כולנו!

שלכם,

רון חלבי

מנהל אקרופוליס החדשה בישראל

עקרונות אקרופוליס החדשה

אקרופוליס החדשה היא תנועה של אנשים החולמים על עולם טוב יותר, המתחיל קודם כול ולפני הכול באדם טוב יותר. אדם זה נמצא בתוך כל אחת ואחד מאיתנו – זה המבקש לגעת בחיים, לראות את האחר ולחזור לידיעה הפנימית שאנחנו חלק ממשוה רחב יותר.

המילה "אקרופוליס" משמעה "העיר העליונה" – אותו חלק גבוה בערי יוון העתיקה, המסמל את החלק הגבוה באדם (בדומה לקונספט של "ירושלים של מעלה"). בכולנו יש ערים "נמוכות" – מקומות של אגו ונפרדות, אבל בכולנו יש גם מן הערכים האוניברסליים – הטוב, הצדק, היופי, האומץ והאמונה. אנו מאמינים שהעולם היום זקוק למידה רבה יותר של "ערים עליונות" כאלו – אשר אינן בנויות מאבן, אלא מבני אדם המחפשים להכיר את עצמם ולגלות מחדש את הקשר הנסתר שמחבר אותנו זה לזה, לטבע ולמורשת האנושית.

אקרופוליס החדשה היא ארגון בין-לאומי ללא מטרות רווח, מאז 1957, הקיים ביותר מ-60 מדינות, ופועל לאורם של 3 עקרונות מרכזיים:

אחוזה

קידום אידיאל של אחווה בין-לאומית המבוססת על כיבוד המעלות האנושיות, ללא הבדל של גזע, מין, תרבות, דת, מעמד סוציאלי וכדומה. הברתי היום, יותר מתמיד, לחפש ולראות את מה שמאחד בינינו על פני מה שמפריד בינינו והופך אותנו לשונים, לכאורה. האידיאל האנושי הוא אוניברסלי, חוצה גבולות ומדינות. הוא מבקש מאיתנו להתעלות מעבר לזהויות הזמניות והמפרידות, שבהן אנו נאחזים, תוך כיבוד ההבדלים המייחדים אותנו, המרכיבים את הצבעים השונים בקשת הצבעים האנושית.

ידע

טיפוח אהבת החכמה דרך הלימוד ההשוואתי של הפילוסופיות, הדתות, המדעים והאמנויות, במטרה לקדם את הידע על האדם, על חוקי הטבע ועל חוקי היקום.

בעולם שבו הידע נגיש אך גם עלול להטביע אותנו במילים, ברעיונות ובדעות, חשוב לזהות את הידע המהותי של המסורת האנושית, העתיק כאנושות עצמה. ידע זה נוגע בצורך שהיה לאדם מאז ומעולם להבין את מהותו ואת המציאות סביבו. דרך לימוד של מקורות חכמה שונים, המביאים זוויות שונות של הסתכלות על המציאות, ניתן לראות בצורה בהירה יותר את הפאזל כולו, ולא רק את חלקיו השונים.

התפתחות

פיתוח הטוב ביותר שבפוטנציאל האנושי, תוך קידום הגשמת האדם כפרט ושילובו בחברה ובטבע, כגורם אקטיבי ומודע למען שיפור העולם. אנו מבינים כי התפתחות מאוזנת ומקיפה של עצמנו, ומימוש התכונות הטובות ביותר של הטבע האנושי שלנו, הם ככל הנראה הערובה היחידה להתקדם לעבר עולם טוב יותר. בכולנו יש פוטנציאל עצום של מעלות, אך ככלל, רובו נותר חבוי. לכן אנו רואים את ההתפתחות הפנימית כהכרח מרכזי – המתחיל בהשגת הרמוניה בין המחשבה, הרגש והפעולה, ומוביל לחיים מאושרים יותר.

סניפים בישראל

סניף חיפה
אלחנן 16
04-8381610

סניף ירושלים
הנשיא 4, קומה 1
02-6221399

סניף כפר סבא
וייצמן 89
09-7665799

סניף כרמיאל
ערבה 9
054-2182202

סניף פרדס חנה כרכור
רבי עקיבא 15
058-5842862

סניף קרית
דפנה 3א', קרית ביאליק
04-8402660

סניף ראשון לציון
ד'בוטינסקי 16, קומה 3
03-9561002

סניף תל אביב
סלומון 7
03-5104426

www.newacropolis.org.il
info@newacropolis.org.il

פילוסופיה

תוכנית לימודים אחידה בכל סניפינו ברחבי העולם שמקורה בלימודים שהתקיימו בבתי ספר של חכמה בתקופות שונות בהיסטוריה.

תרבות

אנו יוצרים אמונות ועוסקים בה ככלי על מנת לגעת בלבבותיהם של האנשים, לעורר ולהזכיר לאדם מיהו ומה הוא יכול להיות.

התנדבות

קבוצת המתנדבים שלנו מקיימת פעילויות למען הסביבה והקהילה, המתבססות על ערכי הנדיבות, הסובלנות והאחוזה. גם מי שאינו חבר באקרופוליס מוזמן להצטרף לפעילויות השונות.

נפתח!

עברנו לכתובת חדשה!

לאחרונה קראתי שוב את "הסיפור שאינו נגמר" שכתב מיכאל אנדה בשנת 1979. הוא תורגם לעברית בידי חוה פלץ ושולמית קדם ויצא בהוצאת ספרים לדורי.

קראתי את הספר לראשונה רגעים מעטים לפני שסיימתי את בית הספר התיכון, וכל הזמן ליוותה אותי המחשבה שאין זה ספר ילדים. זהו

באחד העיתונים האחרונים הזכרתי את אהבת קריאת הספרים שהתחילה בילדותי.

קריאה משכה אותי לעולם הדמיון, והפכה אותי לחלק בלתי נפרד מהעלילה המתרחשת בסיפור. בכל יום לבשתי על עצמי כסות של גיבור אחר. בכל יום במקום אחר, בחברה אחרת, עם הרפתקה שונה מחיי היום-יום שלי.

הסיפור שאינו נגמר

המסע מתחיל בצורך עמוק לשינוי, ורצוי להשתמש בדמיון כבורא מציאות, וברצון ככוח מניע. כך נגלה את הגיבור הפנימי שבתוכנו ונלך בעקבות קול הדממה.

אלון ברדילי

עיצוב: שי פארן,
שירה משולם
חזקיה, ליטל בספין

סיפור התפתחות של ילד, זה סיפור ההתפתחות של כולנו ברבדים פנימיים ועמוקים יותר.

תמצית העלילה

הסיפור של בסטיון הוא סיפור הרפתקה בעולם הפנטזיה, ואין בו לכאורה קשר למציאות. בסטיון, ילד צעיר, יתום מאם וסובל מהתנכרות מצד אביו, בעל מראה שאינו מושך, אינו מצליח בלימודים. הוא הילד שכל בני כיתתו ובית ספרו שמו ללעג בגלל השונות שלו.

בתחילת המסע של בסטיון הוא במנוסה מפני בני כיתתו המתנכלים לו. הוא מוצא מסתור זמני בחנות ספרים, וגם בה המוכר מתנכל לו. בסטיון מרהיב עוז וגונב מהחנות ספר המושך את תשומת ליבו – "הסיפור שאינו נגמר". בעליית הגג הוא מתחיל לקרוא את הספר, ובו מסופר על ה"לא כלום" הגורם לקיסרית ממלכת פנטסיה לחלות, ומאיים על כליון הממלכה. גיבור הסיפור, אטריו, נאות לקבל על עצמו את השליחות להצלת הממלכה, למרות היותו נער צעיר וללא ניסיון בקרב כנגד ה"לא כלום".

בחיפושיו אחר האמצעים להצלת הממלכה, אטריו פונה למורלה הקשישה הגרה בביצה, והיא שולחת אותו לאורקאל הדרומי, שם נמצאת מי שאמורה לתת לו את התרופה שתעזור לקיסרית להירפא. במסעו לשם הוא מציל דרקון מזל, ואז עליו לעבור דרך שלושה שערים מכושפים. כדי לעבור את הראשון עליו לבטוח בעצמו. כדי לעבור את השני, עליו לראות את

אטריו מוכן למות כדי להציל את הקיסרית. זוהי יכולת מופלאה של גיבור המסוגל לוותר על חייו למען אידיאל הגבוה ממנו.

האני האמיתי שלו. והשער השלישי הוא שער "אין המפתח" – השער הנפתח כאשר אין רצון מוחלט ואין כוונה לפתחו. האתגר הכמעט אחרון הוא הבנת הרמזים ופירוש השירה המכושפת של אוילאלה – קול שאין לו גוף, וכמו שהיא הגדירה את עצמה קול הדממה מארמון הסוד והחידה הגדולה.

המשך הסיפור מפתיע ובו בסטיון קורא בספר את מה שנכתב בספר, ובכלל זה שם הספר.

הסיפור מתחיל מחדש ומתאר את כל מעללי בסטיון עד לכתיבת הספר על ידי הזקן, שכתב את כל מעללי בסטיון עד לכתיבת הספר על ידי הזקן, וחוזר חלילה...

בנקודה זו החל הסיפור מחדש – בלתי משתנה ובלתי ניתן לשינוי – ושוב הסתיים בפגישה בין בקיסרית הילדותית לבין הזקן מן ההר הנוודי, שהחל עוד פעם לכתוב את הסיפור שאינו נגמר... (עמוד 161).

השיא ונקודת המפנה היו בהזדהות המלאה שחש בסטיון עם הגיבור אטריו. הוא צועק במלוא גרונו, "בת ירח, אני בא!" וכך נכנס לתוך הסיפור עצמו. בת ירח מגישה לו כמתנה את מה שנשאר מממלכת פנטסיה – גרגיר חול. בסטיון מבחין כי גרגיר החול אינו גרגיר רגיל; הוא זרע אשר ממנו יצאו פרחים וצמחים מאירים שהאירו את החשיכה.

פרשנות

הספר כתוב בשני צבעים, בצבע חום נכתבת העלילה החיצונית, הכוללת

את כל הנעשה בעולמו של בסטיון, ובצבע ירוק העלילה הפנימית, המתארת לכל המאורעות של אטריו בממלכת פנטסיה.

ההבחנה בין החיצוני לפנימי באמצעות מרכיבים צורניים קיימת גם ביצירות אחרות. הדוגמה הבולטת היא הסרט "הקוסם מארץ עוץ", בו רואים את הנעשה בעולם החיצוני בשחור לבן, ואת העולם הפנימי בצבע.

בסטיון הדחוי חברתית בורח לעולמות אשר בהם הוא היוצר, הוא הגיבור, הוא היכול לשנות את המציאות... הכניסה לעולם הדמיון גורמת לו לצאת למסע של הזדהות פנימית עם הסיפור הפנימי ועם גיבור הסיפור – אטריו, שהוא נער בן גילו לערך.

בסטיון, הגיבור החיצוני בספר הוא בן של אף אחד. לעומתו גיבור הסיפור הפנימי – אטריו – הוא הבן של כולם. אך למעשה, בסטיון ואטריו הם אחד. בסטיון מסמל את עולם החומר, העולם הגשמי, שבו הגיבור מרגיש חסר, ואילו אטריו מסמל את העולם של הערכים הנצחיים יותר, של ההכרה הגבוהה יותר הקיימת באדם. בעולם זה הגיבור יכול לגבור על כל מכשול.

אטריו מייצג את ההתמודדות עם עולם החומר במהלך המסע הזה. הוא מצליח לגבור על אתגרים במהלך המסע לחיפוש התרופה לקיסרית. אטריו מוכן למות כדי להציל את הקיסרית. זוהי יכולת מופלאה של גיבור המסוגל לוותר על חייו למען אידיאל הגבוה ממנו. אטריו מייצג את הנפש הפנימית

של בסטיון, את הניצוץ המוביל את נשמת האדם למימוש ייעודו מעבר לחיים הנוכחים שלנו כאן ועכשיו.

גבולות היכולת של אטריו ניתנים להרחבה. הוא רותם את הרצון ככוח מניע המסייע לו להתמיד בדרך, לא להתייאש ולבסוף באמת להגיע לנקודה של מימוש ייעודו הפנימי – מגן הקיסרית. כוח רצון זה חזק מאוד, וכשהוא מוקדש לשרת את החברה ואת הסביבה הוא טוען את הגיבור בכוח ובעמידות. אטריו חותר להציל את ממלכת פנטסיה אף על פי שהוא, כאינדיבידואל, לא יוכל להפיק מכך שום תועלת אישית. השימוש המופלא ברצון ככוח מניע הופך להיות חזק יותר ויותר, ועל ידי כך כולס עוזרים לו: הדרקון המסוגל להתעופף ללא כנפיים כלל, האנשים הזקנים שנותנים לו עצות לפני המעבר בשלושת השערים ועוד. כוחות הטבע יתחברו לכוח אחד של הרצון כדי לממש את ייעודו האמיתי של האדם – אם זהו באמת ייעודו.

לצד הרצון היכול להפוך את האדם לגיבור ולהרחיב את גבולות היכולת שלו, קיים הדמיון.

זהו כלי חשוב למימוש הרצון, כפי שנהוג לומר "מחשבה בוראת מציאות". דמיון נוצר על ידי הכרה והוא מכון בידי הרצון.

בסיפור שאינו נגמר נוכל לראות את השימוש בדמיון כדי להציל את ממלכת פנטסיה במפגש הראשון של בסטיון עם הנסיכה לאחר החלמתה. הנסיכה נותנת לבסטיון מתנה על כך

שהציל אותה. המתנה היא מה שנשאר ממלכת פנטסיה - גרגיר חול בודד. בסטיאן משתמש בדמיונו ורואה כי גרגיר חול זה איננו אלא הזרע שנשאר ממלכת פנטסיה, ובכך הוא מתחיל בצמיחה מחדש של הממלכה. ברגע שהוא מדמיון זאת הדמיון מתחיל להתממש.

"גרגיר חול", ענתה. "זה כל מה שנשאר מן הממלכה האינסופית שלי. אני נותנת לך אותו במתנה." "תודה", אמר בסטיאן, משתומם. מה כבר יוכל לעשות במתנה כזאת? לו לפחות היה זה משהו חי.

בעודו מהרהר ותוהה בליבו, חש משהו מתפתל בכף ידו. הוא הגביה את ידו

לראות מה הדבר. "הביטי, בת ירח", לחש. "זה מתחיל להבהב ולזרוח! הנה - את רואה - לשון אש זעירה יוצאת ממנו. לא, אין זה גרגיר חול. בת ירח, זהו זרע. זרע זוהר שמתחיל לנבט!" "יפה עשית, בסטיאן שלי!" שמע אותה אומרת. "רואה אתה, כמה קל הדבר בשבילך." (עמודים 166-167)

סיכום

ככל שאנו קוראים את הספר שוב ושוב אנו נחשפים לרבדים עמוקים יותר ויותר המועברים בספר זה.

הרובד הראשון, הפשט, הוא סיפור דמיוני על מאורעות אטריו בחיפוש

אחר תרופה. הרובד השני מנסה למצוא את הקשר בין שני הגיבורים, אטריו ובסטיאן - האחד הוא בבואתו הפנימית של האחר. אטריו מייצג את האני הפנימי של בסטיאן, ובעצם שניהם הם אחד. הרובד העמוק ביותר מראה כיצד מהותו של גיבור, הניזון מהרצון, הופך לכוח עז היכול להתגבר על מכשולים רבים למען מטרה שאינה מספקת את הצרכים האישיים והרצונות שמקורם בתשוקה. הדמיון הוא כלי עזר למימוש הרצון, כלי שאפשר להפוך אותו לגורם העובד יחד עם הרצון.

אם כל אחד יוכל לחפש בעצמו את "אטריו" שלו ולהפוך אותו לגורם חי

אם כל אחד יוכל לחפש בעצמו את "אטריו" שלו ולהפוך אותו לגורם חי ומהותי בחייו, אזי האדם יהיה שלם יותר עם ייעודו ויוכל להגיע למימוש.

ומהותי בחייו, אזי האדם יהיה שלם יותר עם ייעודו ויוכל להגיע למימוש. הוא יוכל להבחין מהו הרצון הנכון מול רצון התשוקה, לנסות להתעלות מעל התשוקות וללכת בדרך המכוונת על ידי הנשמה שלו. הפעלת הרצון תגביר את הכוח המניע שלו, שבעזרתו יוכל להתגבר על מכשולים. הוא אף יוכל להיעזר ברצון כמקור לתמיכה בשעת משברים. עבודה עם הדמיון תוביל למימוש הרצונות הפנימיים של האדם.

זוהי מערכת ארוגה שתי וערב של הפנימיות־נשמה והאישיות, ואם אדם ידע כיצד להיות הרקב של אישיותו, הכרתו תורחב והתפתחותו הרוחנית תהיה גדולה. ■

לתת במקום לבקש

התנדבות

חניטה מטרני

עיצוב: שי פארן,
עפרה בהרב

לפעמים זה נכון ש"אם אין אני לי מי לי?" אבל בכל מה שקשור למעלות שבאדם – אם כל אחד ייתן מהטוב שלו כולם יזכו, ממש כמו במשל הכפות הארוכות. כל מה שזה דורש מאיתנו הוא להיות נדיבים; נדיבים לראות את הטוב באחר ונדיבים להעניק לאחרים את הטוב שלנו.

טוב מוסיף טוב, וזו לא סתם סיסמה. כדי שנוכל להיות בעולם שאנחנו רוצים, עולם שכל אחד ואחד מכם רוצה בו וחולם עליו, עולם שהוא טוב, יפה וצודק – כל מה שאנחנו יכולים לעשות הוא להוסיף את זה לעולם, לתת את זה לאחר, להקרין את זה ולפזר את זה.

זה לא דורש הרבה, רק רצון, ואז תשומת לב והתמדה.

ואז, מי יודע? אולי נשב כולנו סביב הקדרה ונטעם טעמים שלא הכרנו.

בסתיו נקיים מספר פעילויות התנדבות בסניפים השונים. כדי להצטרף לפעילות ההתנדבות הבאה, צרו קשר עם הסניף הקרוב לבייתכם והתחברו לנתינה. ■

מכירים את משל הכפות הארוכות? מספר אנשים יושבים סביב קדרה מעוררת תיאבון. הקדרה רחוקה מהם מאוד ויש להם כפות ארוכות כדי להגיע אליה. עד כאן הכול טוב. אבל... כאשר הם מנסים לקרב את הכף לפה כדי לאכול, הם לא מצליחים כי הכף ארוכה מדי. כולם מתוסכלים, האווירה מתחממת ומתחילים עימותים, עד שמישהו מהם מגיש את הכף שלו למי שנמצא במרחק מולו. האווירה מיד משתנה ומתרככת וכל השאר תומכים בכף הארוכה עם הכף שלהם, ואז, כולם מתחילים להאכיל זה את זה. סוף טוב הכול טוב.

המשל פשוט, אבל אמיתי. לרוב, לכל אחד מאיתנו יש משהו שאין למישהו אחר. אחד רגיש, אחר שכלתני, אחד מלא אמונה ואופטימיות והשני מעשי. אם כל אחד ישמור לעצמו את היכולות והחוזקות של עצמו לעצמו, כולנו מפסידים, כל אחד נשאר רק עם מה שיש לו ועם מה שהוא מכיר, ומה לעשות? לפעמים הכף ארוכה מדי או קצרה מדי ברגע מסוים ובסיטואציה מסוימת.

פילוסופיה

מעברים

נופר תבור

האומץ לשאול, לבחון כל פעם מחדש, לשנות, לזוז, זוהי ההרפתקה הגדולה, שהיא החיים עצמם.

עיצוב: ענבל
בורד, שי פארן

אנחנו כל כך עסוקים ומשקיעים בלבנות לנו סביבת חיים קבועה, יציבה, נוחה. העבודה הקבועה אליה אנו הולכים, האנשים אותם אנו פוגשים, הדברים אותם אנו עושים בשעות בהן איננו בעבודה.

יציבות היא מושג משמעותי מאוד עבורנו, אולי עבור כל יצור חי. אנו זקוקים לביטחון שגם המחר ייראה פחות או יותר כמו אתמול והיום. ובאופן מדהים, זה נכון במידה מסוימת גם אם אתמול והיום לא היו כאלה להיט.

אבל האם יש יציבות בחיים? קביעות? האם אין זו אשליה שאנו מנסים להחזיק בה? לתחזק אותה? לעיתים גם כשהמחיר כואב?

לפרקים נראה שהצלחנו. בנינו סביבת חיים של שגרה. בית, עבודה, משפחה, חברים. דווקא כשנראה שהגענו אל הנחלה, הדברים משתנים. משהו זז, משהו מבקש מאיתנו לזוז, משהו משתבש. נשבר. ואנו שואלים – למה דווקא עכשיו? ואולי זה קורה דווקא עכשיו כי התמקמנו. אולי אף קצת קפאנו על שמרינו, התנמנמנו, והחיים רומזים לנו שהגיע הזמן שוב לזוז, לצאת למסע. המסע הוא הדבר החשוב. החוויות שאנו צוברים, הכאבים שאנו כואבים, השיעורים שאנו לומדים – כל אלו נכללים בהרפתקה הגדולה שהיא החיים עצמם.

האם ניאות להקשיב? האם ננסה לדחוק את הקץ? להתעלם? נאטום את אוזנינו ונתעלם מהרמזים המגיעים אלינו מהחיים? או שמא נקשיב, נשים

את תשומת ליבנו ברמזים, בשיעורים שקוראים לנו, ברוח שרוצה לנשוב שוב על פנינו ולבדר את שערינו?

אני עובדת כמורה למתמטיקה בתיכון לנוער בסיכון. במשרד החינוך ובקרב עובדי המדינה בכלל קיים המושג קביעות. בדרך כלל אחרי שלוש שנות ותק בעבודה מקבלים קביעות, ואז לא יכולים (או לפחות קשה יותר) לפטר אותך או לפגוע בתנאך.

תחושה של יציבות וביטחון מושכת את האישיות. אומנם אין מדובר בכסף רב, בכל זאת – מורה, אבל לעיתים אני רואה זאת ככלוב של נוחות. ואז כשמסתכלים ימינה ושמאלה ניתן להבחין במורים שעובדים עשרים ושלושים שנה באותו מקום, אם הם אוהבים אותו ואם לא. חלקם עובדים על אוטומט, מתוך כוחו של הרגל.

כשאני הגעתי לעבוד בבית הספר, הרגשתי שמצאתי את מקומי, שמצאתי בית. היו שם צוות מקסים ומורים שמשקיעים את הלב והנשמה. הרי חייבים להיות מורים כאלה כדי לעבוד בבית ספר כזה, עם אוכלוסייה כזו.

באחת ההשתלמויות שעברתי השנה למדנו על עולם התעסוקה המשתנה, על כך שבעתיד מקצועות רבים שקיימים היום ייעלמו לחלוטין ושתלמידנו וילדינו יעסקו במקצועות שאיננו יכולים אפילו לדמיין כעת. אבל גם בלי ללכת רחוק אל העתיד, כבר היום קיימת נטייה אצל צעירים, בעיקר בתחומי ההיי-טק אך לא רק, להחליף מקום עבודה בכל מספר

לרגליי; אומץ לצאת אל הלא נודע; אומץ לשים את השיקולים האחרים בצד. וכאן החיים הגיעו לעזרי. כפי שהם תמיד מגיעים, אבל לא תמיד אנו תופסים זאת כך.

לקראת הסתיו הגיעה הצעה לפתחי – לעבור להתגורר בצפון, ליד הכינרת. נשמע מדהים. אבל זה גם אומר לעזוב את עבודתי, את מקום מגוריי, להתרחק מרוב חבריי, מכל סביבת החיים שבניתי לעצמי בשנים האחרונות ושהרגשתי בה סופסוף בבית.

במהלך התלבטותי עשיתי כעצת חברים והכנתי רשימה של בעד ונגד.

רשימת הנגד הייתה ארוכה מאוד, ולעומתה רשימת הבעד כללה טיעון אחד ויחיד – שזה החלום. התבוננתי ברשימה והיה לי ברור מיד שזה לא עניין כמותי.

אין חשיבות לכמה דברים העליתי ברשימת הנגד, כי מה כל אלה אל מול ההליכה בעקבות חלום? ועם זאת הבנתי שקיים גם פחד מסוים בהליכה אחר חלום – החשש שמא החלום יתברר כלא כה מוצלח, ואז אשאר בלא כלום. ואז הבנתי שגם זה בסדר, כי גם אז אוכל להמשיך לשנות, להשתנות, לדייק, ולהגיע אל חלום נכון יותר.

ההצעה הגיעה לפתחי זמן קצר לפני הסתיו. ויש לכך סיבה טובה שקשורה לטבע. הטבע מלמד אותנו רבות, אם ניאות להקשיב, להתבונן.

אף על פי שאנו רגילים לחיים ליניאריים – רצים בקצב קבוע פחות או יותר, מכווני מטרה פחות או יותר

שנים (מספר שהולך ויורד), ולזגזג בין מקומות עבודה ואף בין מקצועות ותחומי עיסוק שונים בקלילות, כמי שמנסים ומתנסים. כל זאת באופן שונה מאוד מהדור של הוריהם.

אולי אפשר לקרוא לזה תזזיתיות, ואולי – חלקם לפחות – רודפים אחרי כסף ותנאים משופרים מבחינה חומרית. אבל הנטייה הזאת בהחלט מסמלת כיוון של תנועה, מוביליות, הרחבת אופקים, החופש לבחור, ושוב לבחור, ושוב לבחור, החופש למצוא, ואז לגלות כעבור שנה או כמה שנים שזה כבר לא רלוונטי ושהגיע הזמן להמשיך הלאה.

ולמרות זאת, כאשר לאחר זמן החלו לעלות בי השאלות, הספקות, הקולות שלא רציתי לשמוע – ניסיתי להתעלם מהם. עלו בי שאלות כגון, האם אני עושה את הדבר הנכון? האם אני במקום הנכון? האם אני במקום שאני יכולה לתרום בו במידה המרבית? והשאלה הגדולה מכולן עבורי, ואני משערת שעבור כולנו, האם יש משמעות למעשיי?

חשבתי שמצאתי בית, חשבתי שמצאתי את מקומי ואף הייתה לי תחושה שאני עושה את הדבר הנכון. אז למה זה שוב עולה? למה אי אפשר להתמקם וליהנות מקצת שקט?

הצלחתי להסיט את כל השאלות האלה לזמן מה. אך לא לאורך זמן. כדי שאוכל להתייחס אליהן נדרש ממני אומץ. אומץ לעזוב את המוכר – ואין זה משנה עד כמה הוא מוצלח; אומץ לאפשר לקרקע להישמש מתחת

אנו זקוקים לביטחון שגם המחר ייראה פחות או יותר כמו אתמול והיום. ובאופן מדהים, זה נכון במידה מסוימת גם אם אתמול והיום לא היו כאלה להיט.

אם לא נשחרר את העבר, כיצד נוכל להתחדש, ללמוד ולהתפתח? כיצד נוכל להשתנות ולהיות אדם אחר ממה שהיינו אתמול?

- הטבע מלמד אותנו שיש מחזוריים. שהדברים, ואנחנו בתוכם, אינם מתפתחים בצורה לינארית, אלא מחזורית. השנה, למשל, מחולקת לארבע עונות, ולכל עונה האנרגיה שלה והאופי הייחודי לה.

כך, הסתיו מלמד אותנו לשחרר את המחזור שחלף, את העבר, להתקלף. בדיוק כפי שבטבע העצים משילים את עליהם. אך הם לא עושים זאת כדי להישאר עירומים, אלא כדי להיוולד מחדש באביב, עם עלים חדשים, פריחה חדשה, התחלות חדשות, לקראת מחזור חדש. במובן זה גם אנחנו, אם לא נשחרר את העבר, כיצד נוכל להתחדש, ללמוד ולהתפתח? כיצד נוכל להשתנות ולהיות אדם אחר ממה שהיינו אתמול?

קל ונעים להיאחז במוכר, אבל גם מגביל ומצמצם.

אין זה אומר כמובן לקפוץ בכל פעם מדבר לדבר. אבל עלינו ללמד את עצמנו לא לפחד משינויים, ובעיקר לא לפחד מלשאול שאלות, מלחקור. רק כשהרשיתי לעצמי לבחון ברצינות את ההצעה למעבר, "נזכרתי" בשאלות ובספקות שכבר היו לי לגבי עבודתי, אך כאמור הסטתי אותם הצידה. הרי רציתי כל כך להיאחז בתחושה שמצאתי בית.

לפעמים, כשאנו מעיזים להקשיב לשאלות ולספקות שעולים בנו, אנו שמים לב שהם היו שם כבר זמן מה ורק רצו לסמן לנו ולתפוס את תשומת ליבנו, אך כלל לא אפשרנו להם לעלות אל פני השטח. ועם זאת הם היו שם,

חיכו שנקשיב, שיהיה לנו האומץ להישיר מבט למציאות כפי שהיא, ולא לפנטזיה שאנו מנסים לייצר.

במהלך עבודתי עם נוער בסיכון אני חשה תחושת משמעות, ואני זקוקה לה כל כך. בחרתי לקשור את עצמי עם נערים ונערות שזו ככל הנראה ההזדמנות האחרונה שלהם למסגרת, לפני שיפלטו מהמערכת. מדובר בבני נוער שההישג הגדול שלהם, בראש ובראשונה, הוא שהם מגיעים לבית הספר ולא מסתובבים ברחובות.

ועם זאת, אנו מבקשים להביא אותם להישגים לימודיים הרלוונטים לגילם ולתעודת הבגרות המיוחלת, שאנו מאמינים שתאפשר להם נקודת זינוק טובה יותר בעולם התעסוקה והשתלבות מקדמת בחברה כבוגרים.

אנו לרוב מדברים על לראות אותם, לחבק אותם כשהם מגיעים בבוקר. חלקם באים מבית שחיבוקים אינם שפת הדיבור הדומיננטית בו. אך ברגע שהם נכנסים לכיתה אנו מנסים להכניס אותם למסגרת לימודית, לתבנית, ולא תמיד ברור להם כיצד היא קשורה אליהם. אנו מנסים ככל יכולתנו לגרום להם לקבל ידע שהם לא מבינים את הקשרו אל האתגרים היומיומיים הניצבים בפניהם, ולכן גם לא מעוניינים לדעת ומתנגדים לכך, כל אחד בדרכו.

איני חושבת שזה מיותר. אני חושבת שהם העתיד שלנו, וחשוב שיהיו בעלי ידע רחב, ידעו היסטוריה, אזרחות, יפתחו ספר, יהיו בעלי תפיסה מתמטית בסיסית ועוד; אך

לא לשם הישגיות ותחרותיות, לא כדי "ליישר קו" אל מול הגדרה פורמלית כזו או אחרת הנמצאת מרחק רב מיכולותיהם, ממצוקתם ומליבם - אלא כדי להעניק להם כלים אמיתיים שכוללים יכולת תפיסה וחשיבה ויכולת להתבונן בעולמנו ולהבין את התהליכים המתרחשים בו. בזכות כל אלה הם יוכלו גם למצוא בהדרגה את מקומם בו.

קיימת נטייה להתמקד בהשגת תעודת בגרות, בדרישה להישגים, בניסיון "לנרמל" אותם ולהכניסם להגדרות כאלה ואחרות. אבל איני בטוחה שזו הדרך המדויקת ביותר. וכל עוד זה המצב - כל היום שלהם נדמה לא כמו חיבוק אלא כמו מלחמה. ולא מהסיבה הזו אני שם.

כך קרה שאותה הזדמנות למעבר לצפון מאפשרת לפתוח מחדש את כל השאלות ולא לקחת דבר כמובן מאליי. שלחתי את עצמי להרהר מה באמת ארצה לעשות בצפון ובאיזה אופן אדייק את עבודתי כמורה. יש

היום לא מעט בתי ספר אלטרנטיביים ששמים במרכז את תהליך הלמידה הטבעי, הסקרני, ולא מקדשים תעודה כזו או אחרת. אולי שם ארגיש שאני לצד התלמידים, ולא מולם (או נגדם). שם אדייק את מקומי ואת תרומתי.

המאמר נושא את הכותרת - מעברים, אך המעברים הם ראשית בתוכי, בתוכנו: המעבר מאוטומט לשאלות שאלות, מבחירה (לרוב לא מודעת) בעיוורון או התעלמות אל עבר התבוננות אמיצה, מבחירה בנוחות אל עבר חיים של התפתחות, חיים שהם הרפתקה תמידית. ובמקרה שלי גם ממרכז הארץ אל צפונה.

אך את המעברים הללו אפשר לעשות בכל מקום גם בלי לשנות את מקום העבודה או לעבור בית, ולא רק במישור התעסוקתי אלא בכל מישורי החיים.

כי אלה החיים. החיים אינם נעצרים במקום. בחיים אין סטגנציה. החיים נמצאים בתנועה מתמדת. וכך גם אנו יכולים להיות. ■

פילוסופיה כדרך חיים קרוב יותר ממה שזה נראה

12. איך הגענו עד הלום?
התפתחות האזרחות החברתיות מיוון העתיקה ועד ימינו

אין נוצרה חברה המודרנית? תהליכים חברתיים לאור ההיסטוריה; דעיס לצירית מברה פילוסופית; דוס הסטאיקנים וביח הספר של פימגורס.

13. כשמיתוס והיסטוריה נפגשים
לחיות את המיתוס
היכרון ההיסטורי; מיתוסים כצופן של אמיתות נסתרות; זמן כנוולוגי, זמן קדוש וזמן מיתי; כיצד המיתוס מניע את ההיסטוריה?

14. ההיסטוריה מזוהה
המחזוריים בגלגל החיים
חוקן הטבעי של המחזוריים; מחזורי הזמן על פי ההירואיס ועל פי אפלטון. האמגרים והזדמנויות של העידן הנכס.

15. הגורל האנושי
מסע התפתחות ההכרה
ההיסטוריה כמסע של מדעות והתפתחות; הגורל האנושי המשוקף והפקיד האדם בתוכו.

16. ניצוץ המודעה באדם
קאמה וקיש הפופציאל האנושי
שבעת מיטורי הקיס; המיתוס של פרומתיאוס והאש המטאלית; השלב האבולוטיבי הזא של האדם.

17. המסע הספירלי
איפה אהנו ולאן ממשכים
סינמה של העציות המכריים ומבט אל המשך הדרך.

הסמל כשע אל הבלתי נראה ומשמעות עץ החיים.

סמינר מרגילים חזויים
חזרונות לחות ולחגל באופן מעשי את העציות המכריים של הקורס.

7. יעד וסדר פנימי
מחכמת מצרים וסין

המיתוס המצרי של משפט הזל, ועקרון הימאטי - מימש היעד כביטוי של צדק. הרמוניה וסדר חברתי על פי כתבי קונפוציוס.

8. לחיות שיר
האחור של האדם בחברה המודרנית
פולטיקה כמדע וכאמנות של חסוך ההנהגה; מה הפך חברה אנושית לקישע פירה לאבולוציה? התפקיד והחשיבות של החברה.

9. האור בקצה המערה
התעוררות האדם על פי אפלטון
הציאה מחושך לאור על פי משל המערה של אפלטון; תפקיד הפילוסוף בחברה; לשאל את השאלה הנכונה - המיטיקה של סוקרטס.

10. צדק חברתי
אטיקה של שלטון ותרבות
שיטות משל על פי אפלטון והאחור של המוקטיה; איך לאגן בהרמוניה את מנה העיד והתרבות?

11. תיכונות ומסמורין
חינוך להתפתחות האדם
תפקידים מסורתיים בחברות עתיקות - חילדות, הבגרות והזקנה; בדרך למסמורין; תיכונות, שבטית, תיכונות מיטית ותיכונות מאגית.

תכני הקורס:

1. דע את עצמך
אטיקה והמבנה של האדם
פילוסופיה כדרך חיים; הנתיב לשנינו פנימי; רמת ההכרה הקיימת באדם על פי מורשת המורה והמערב; חיים איתים.

2. הגיבור הפנימי
מחכמת הודו העתיקה
המלחמה בין האני האנושי לאני החייתי, לפי היגוודג'טור - ספר החוכמה של הודו העתיקה. גלגולי נשמות; דהרמה; קארמות; זיהוי המעשה הנכון והדרך להמשגות.

3. בודדים
הדרך לשחרור עצמי
הידיהאמארה" - תורתו של בודהא; האפשרות להבחין בין מציאות לשלילת, כדי להתחנך מוסגל.

4. המיסמורין של טיבט
לשמע את קול הדממה
ההורות לאנושים בדרך על פי המודיזיס השיטתי; כיצד להסנן למסע הודותי וניצד להתגבר על המכשולים הציבים בדרך?

5. התעוררות הנשמה
כלים לחיים מהעולם העתיק
הטוב והמלה על פי אריסטו; האמן, האחור והפילוסוף - דרכים שונות להמקרב לרפי ולאחרות על פי פלפונס.

6. פילוסופיה ומיטיטיקה יהודית
סמלים וחכמת הקבלה
רעיונות מנתי הרמב"ם ומתורת הקבלות;

קורס המבוא לגישה פילוסופית לחיים נוגע בשאלות מהותיות ועמוקות ומעניק מבט רחב על האדם, החברה והעולם. במהלכו, נכיר ונלמד מושגי יסוד מהחכמה העתיקה של תרבויות שונות, כמו גם כלים פרקטיים ליישומם בחיי היומיום. הקורס כולל סמינר מרגילים חזויים.

מועדי פתיחת הקורס בסניפים:

תל אביב	יום ג'	17.9
ראש"ל	יום ב'	4.11
ירושלים	יום א'	10.11
קריית	יום א'	17.11
כרמאל	יום ג'	17.12
	יום ב'	20.1

* כל ההרצאות מתקיימות בשעה 20:00

* בשבועות שלפני פתיחת הקורס יתקיימו מפגשים פתוחים בכניסה חופשית. לפרטים פנו לסניף הקרוב אליכם.

פרטים על הקורס באחר:
www.newacropolis.org.il

16/10

על החיים ועל המוות
על חיים נכונים, מוות, ומה שבניהם.

הבארדו טודול הוא ספר טיבטי עתיק המלמד את הקוראים בו על תהליכי המוות המתרחשים בעולם הזה ובעולם הבא. מעבר לכך, הוא מלמד כיצד למות וכיצד לחיות נכון יותר. מה קורה לנשמה ברגע המוות לפי ספר המתים הטיבטי? בהרצאה נדבר על דהרמה, קארמה וגלגול נשמות לפי הבודהיזם הטיבטי ועל תפיסת המוות במזרח לעומת התפיסה המוכרת לנו במערב.

יום ד', 16/10 20:00
סניף תל אביב

15/11

חוזרים למרכז!

סדנת תרגילים חוויתית

הגוף יכול לשמש לנו דלת להעמיק אל תוך עצמנו. דרך הגוף, ובעזרת תרגילים פשוטים, ננסה לחוות את החיבור למרכז שלנו ברבדים שונים, לגלות מה מסיט אותנו ממנו וכיצד ניתן לחזור אליו.

יום ו', 15/11 10:00
סניף ירושלים

23/11

דע את עצמך
מסע במילים- סדנת כתיבה

היכרות עם הגישה הפילוסופית באמצעות סדנא לכתיבה אינטואיטיבית בהנחיית חגית אלמקייס. הסדנא מאפשרת הכרות עם חלקים סמויים וגלויים בעצמנו באמצעות הכתיבה, ודרכה נכיר כיצד נוכל לבטא טוב יותר את עצמנו בעולם.

מוצ"ש 23/11 19:00
סניף קריות

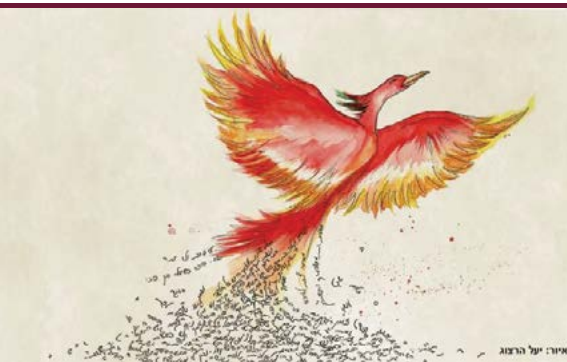
10/11

כמה עולה האושר?

על כסף ורוחניות, ייעוד ומשמעות במאה ה-21. ההרצאה תעסוק בנושא שקרוב לליבנו, אך הפעם מזווית ראייה פילוסופית רוחנית.

יום א', 10/11 20:00
סניף חיפה

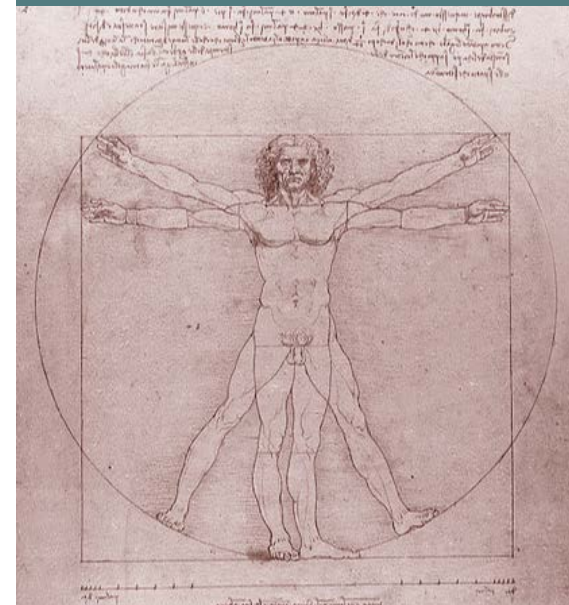
אירועים נבחרים
בסניפים ברחבי הארץ

19/10

כשמדע ורוח נפגשים

מפגש מיוחד לציון 500 שנה להולדתו של לאונרדו דה וינצ'י. לאונרדו דה וינצ'י הוא דוגמה לאיש הרנסנס-אמן, מדען, ממציא ומיסטיקן, גאון רב תחומי. מה הופך את לאונרדו דה וינצ'י לדמות בלתי נשכחת? מהם המסרים החבויים ביצירותיו? וכיצד כל זה יכול להשפיע על חיינו היום?

מוצ"ש, 19/10 20:00
סניף כרמיאל

"במהות - מרכז לאמנות עם משמעות"
מבית אקרופוליס החדשה

להתעורר אלמוג וטל

מתוך האהבה למוזיקה ולפילוסופיה
נולד מופע חדש המשלב שירים בעברית ובאנגלית,
מופע שהוא דיאלוג פילוסופי מוזיקלי
של האמנים והקהל.
בואו להתרגש, בואו להתעורר.
אלמוג מודעי: שירה, גיטרה
טל ברוכסטיין: שירה, קלידים

קבריליק 7.9

ראשון 16.11

חירה 8.2

פתיחת דלתות: 20:30
תחילת מופע: 21:00
כרטיס: 45 ש"ח
מומלץ להירשם מראש
בסניף הרלוונטי

- מגוון כיתות ואולמות
- לובי וקפיטריה
- מחירים אטרקטיביים

- שירות אדיב ונעים
- חנייה נגישה

מקום טוב הינו מרכז להשכרת
כיתות ואולמות למגוון פעילויות:
הרצאות, הדרכות, טיפולים, קורסים,
חוגי תנועה, אירועים קטנים.

מרכז צעיר ודינמי באווירה
מיוחדת ומקצועית, הממוקם בלב
תל אביב.

סלון 7 ת"א | 054-2407222
f | www.makomtov.org.il

פלמינגו היא חברת פתרונות
תוכנה מבית "אקרופוליס"
החדשה בישראל המספקת
מערכות ניהול מידע מתקדמות
מאז 2016.

המומחיות שלנו היא בהבנה
העמוקה של הצרכים
והתהליכים בעסק שלך, ובמתן
מענה מותאם בדיוק למידות
שלך בזמן קצר מבלי להתפשר
על האיכות.

צוות המומחים שלנו כולל
מנתחי מערכות, מתכנתים
ומנהלי שרתים העובדים יחד כדי
לתפור את החליפה המושלמת
עבור העסק שלך, תוך מתן דגש
של מקצועיות, אמינות ואנושיות.

פלמינגו פיתוח מערכות בע"מ

לפרטים נוספים:

אלי מטרני | 054-4714199 | eli@flamiingo.com

Flamiingo
systems development LTD
www.flamiingo.com

נא להכיר - שרוליק

מהו סמל? מהו סמל של מדינה? ומה אפשר ללמוד ממנו על יושביה? חזרנו אל "שרוליק" שהיווה לאורך שנים ייצוג סמלי לדמותה של ישראל הצומחת, ואשר גדל והשתנה יחד איתה.

אסנת ליפסון,
מכון הרמס*

עיצוב: עפרה
בהרב, ליטל כספין

* מכון הרמס, הוא מכון אנתרופולוגי בינלאומי החוקר את המורשת הלא חומרית של תרבויות בעבר ובהווה.

בגלל צורת הכובע הדומה לפעמון, או שזה שיבוש של המילה "טמפלר" (מהטמפלרים הגרמנים שישבו בארץ וחבשו כובע דומה) בהגייה ערבית. ייתכן גם שהמילה טמבל מקורה בתורכית, שבה משמעותה היא "עצלן". מדובר בכובע בד המסמל את הישראלי הצבר, החלוץ. והסנדלים התנכיים? מה הקשר בין הסנדלים הפשוטים הללו לתנ"ך? יש עדויות לכך שסנדלים מסוג זה נעלו כאן באזור בתקופות עתיקות, אך מקור הסנדלים של שרוליק הם אותם סנדלים פשוטים שהיו חלק מהלבוש הצנוע של דור המייסדים.

שרוליק הוא הדמות אשר הופיעה בקריקטורה היומית בעיתון "מעריב", ומבחינה זו הוא לא רק מסמל את החלוציות הישראלית אלא הוא גם מחלוצי הקריקטורה העברית. מאז נולד הופיע שרוליק בכל יום בביתנו, מגיב לאירועי היום ומעדכן אותנו בחן באקטואליה המקומית.

כשאנו חושבים על הסמל של ארה"ב מצטיירת בדמיוננו הדמות של הדוד סם החבוש מגבעת גבוהה בצבעי הדגל האמריקאי, ואצבעו שלוחה קדימה בפקודה. ברית המועצות לשעבר אימצה את הדוב כסמלה של המעצמה. ומול מעצמות אלו – מהו סמלה של ישראל, המדינה הקטנטנה והצעירה? ומיהו יוצרו?

הכירו את שרוליק. הוא ישראל הקטן. הוא נולד בשנות החמישים, פרי עטו של הקריקטוריסט קריאל גרדוש, הידוע יותר בכינויו הספרותי דוש. אם נתבונן בו נראה נער צעיר, בעל בלורית מתולתלת המשתרבת מכובע טמבל. הוא לבוש חולצה קצרה ומכנסיים קצרים ולרגליו סנדלים תנכיים. למה מכונה הכובע טמבל? כובע זה היה מוכר בארץ בעיקר בשנות ה-20 עד שנות ה-70 של המאה הקודמת. ייתכן כי מקור השם הוא שיבוש של צמד המילים dumb-bell באנגלית

שרוליק הוא הרוח
הישראלית. הוא
בעל תעוזה ועניין,
חוצפן, רוצה
להיות מעורב
ולהשפיע

דוש הושפע כאמור מעמדות ותפיסות פילוסופיות ואנתרופולוגיות, בין השאר של רוברט ארדרי, שכתב את הספר "הציווי הטריטוריאלי", שדיבר למעשה על חשיבות הטריטוריה אצל בעלי חיים, וכמה שבעלי חיים משקיעים מאמץ ואנרגיה כדי לשמור על הטריטוריה שלהם. דוש התחבר לזה במובן האידאולוגי וקשר את זה לקיום של היהודים בארץ ישראל פה. בגיל מבוגר יותר הוא גילה חיבור רב יותר גם למסורת. הוא התחיל לקרוא את רבי נחמן מברסלב, לא כאיש דתי, אלא מתוך עניין.

מיכאל מדבר בהערצה על אביו ומספר שלדעתו הוא היה איש רנסנס, אדם רחב יריעה, מוכשר ומקורי, שהסתכל על העולם אחרת. נוסף על כל תחומי העניין שלו, הוא גם אהב מדע בדיוני. בשנות החמישים הוא היה בין הראשונים בארץ שהתחילו להתעניין בזה. בהרבה מובנים דוש הקדים את זמנו.

שאלנו אם הייתה לדוש נגיעה לפוליטיקה בחייו. מיכאל סיפר לנו על התקופה שבה ייצג את המדינה באופן רשמי כנספח תרבות בלונדון. בשנת 1977 חל המהפך המפורסם בשלטון, וב-1980 נשלח על ידי יצחק שמיר, שר החוץ דאז, לתפקיד הסברה בלונדון. מיכאל מספר שהוא מילא את תפקידו זה בעניין רב ובשמחה, עד לגבול מסוים שבו הכריז "אני חוזר לבור מחצבתי". באחד מביקוריו בלונדון הוא פתח את הג'קט של אביו ומצא בו לתדהמתו אקדח! התברר שהייתה התראה על התנקשות

שחיפש ביטוי גרפי למחשבות שלו, וכתב גם מאמרים וספרים.

עבודתו הראשונה כעיתונאי מן השורה בארץ, הייתה בעיתון "העולם הזה", אך מספר שנים לאחר שנוסד עיתון "מעריב" הוצע לדוש להצטרף למערכת כמאייר הקריקטורה היומית. אף שזה היה מקובל בעיתונות הבינלאומית, זה היה חדשני בתקופה זו בישראל, ומבחינה זו דוש היה פורץ דרך כעיתונאי הראשון שאייר קריקטורה יומית בעיתון כלשהו בישראל.

בעבודה זו ביטא את היותו איש של רעיונות ושל אידאולוגיה.

בין קריאל גרדוש, אפרים קישון וטומי לפיד נוצר קשר מיוחד כאשר הכירו במערכת עיתון "מעריב". שלושתם באו מאותו רקע והיו אנשים אינטליגנטים ומוכשרים מאוד. הייתה ביניהם אחווה לוחמים, הם התחנכו על הומור זהה - ההומור ההונגרי אותו הם רצו להביא לארץ. דוש וקישון היו קרובים יותר ביצירה. דוש אייר עבור קישון את כל 15 הספרים הראשונים שלו, ומעבר לקשרי עבודה נרקמו ביניהם קשרים אישיים. אך כפי שמציין מיכאל גרדוש, דוש לא היה הומוריסט או סטיריקן כמו קישון. דוש ביקש להעביר רעיון, לא להצחיק או למצוא חן, אפילו לא לבקר. הוא השקיע הרבה מאוד בחשיבה על הקריקטורות. הוא נהג לשבת שעות רבות ולנסות רעיונות רבים. הצד של הציור היה החלק הקל; עיקר עיסוקו היה למצוא את הדרך שבה אפשר לבטא את הרעיון הרצוי.

הכירו את קריאל גרדוש, האבא של שרוליק. כדי להיטיב להכירו, פגשנו את בנו, ד"ר מיכאל גרדוש, כדי שיעזור לנו להתקרב, ולו במעט, אל העיתונאי, הקריקטוריסט, הסופר והפילוסוף שהיה אביו. דוש נולד בבודפשט בשנת 1921 למשפחה יהודית חילונית. הוא החל לימודי צרפתית וספרות השוואתית באוניברסיטת סגד ועבד במקביל כעיתונאי. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה הוא נשלח לעבודות כפייה. לאחר המלחמה, אשר בה נספו הוריו, הוא הוא החל לימודי צרפתית וספרות השוואתית באוניברסיטת סגד ועבד במקביל כעיתונאי. לאחר מכן עבר לפריז, ובסורבון למד ספרות ופילוסופיה. כפי שמספר בנו, מיכאל גרדוש, הוא היה מושפע מאוד מהאקזיסטנציאליסטים, קאמי וסארטר. דוש הזדהה עם התפיסה של האקזיסטנציאליסטים שלפיה אדם אחראי לגורלו, בוחר בחירות וכך משפיע על גורלו.

אחד מצעדיו הראשונים כעיתונאי עשה דוש בארגון הלח"י, כמאייר, ועל כן התבקש לאייר את עיתון הקיר של הארגון "המעש". כך הוא היה חלק מצוות העיתון של הארגון ועזר להביע דרכו את ההתנגדות לשלטון הבריטי. הוא ראה את עצמו לוחם, לוחם ספרותי.

לימודיו האקדמאים נפסקו כאשר עלה לארץ. דוש המשיך כאוטוידקט, קרא הרבה ולימד את עצמו והיו לו חברים פילוסופים. הוא קרא פילוסופיה, אהב אותה מאוד, התעניין בה והתחבר אליה מאוד. הוא היה איש של רעיונות

היינו צעירים.
זקופים, תמימים
ובעיקר שמחים.
כעת אנו
מבוגרים יותר,
עייפים ושחוחי
קומה, אבל מה
שכעת אפשר
לדעת הוא
שקיוונו להיות
משהו אחר.
האידיאל שלנו
לא לגמרי מומש.

בדיפלומט ישראלי בלונדון, ולכן נתנו לו אקדח ואימנו אותו להשתמש בו. זה היה באפריל '82. לאחר מכן המתח שכך מעט, אך באותו קיץ החליט דוש לעזוב את התפקיד, וביוני '82 התנקשו בשגריר ישראל בבריטניה, שלמה ארגוב.

עזיבתו הזמנית את הארץ ואת הקריקטורה היומית של העיתון היו, בדיעבד, תפנית בקריירה העיתונאית של דוש. הקריקטורה היומית ניתנה לקריקטוריסט אחר, ואילו דוש חלק את בימת הקריקטוריסט ב"מעריב" עם קריקטוריסטים אחרים ובמקביל הוא המשיך לפרסם קריקטורות גם בעיתון ג'רוסלם פוסט. דוש המשיך להיות יוצר פורה עוד יום מותו.

לאורך ההיסטוריה שרוליק מתבגר, כמו המדינה, אשר עוברת שלבי התפתחות והתפכחות. בשנות ה-90 אנו רואים אותו עדיין בחזות נערי, אבל פחות מחייך. הוא למוד מלחמות, השלטון שהתחלף הביא לביקורת רבה בקרב האופוזיציה והקונצנזוס שהיה למדינה הציונית באשר לפועלה, בעיני עצמה ובעיני העולם, נשחק. דוש מתאר את המהלך הזה באמצעות השתנותו של שרוליק, ומביא לנו את קו ההתפתחות: היינו צעירים. זקופים, תמימים ובעיקר שמחים. כעת אנו מבוגרים יותר, עייפים ושחוחי קומה, אבל מה שכעת אפשר לדעת הוא שקיוונו להיות משהו אחר. האידיאל שלנו לא לגמרי מומש. שרוליק היה דמות הישראלי היוזם והנועז מחד, והנאיבי הילדי מאידך. האם שרוליק כייצוג הישראלי עדיין

רלוונטי היום? ואולי אפשר באותה מידה לשאול – האם מדינת ישראל רלוונטית היום? מה היא מדינת ישראל? מה הקשר שלה אלינו, לאזרחים שלה? האם חשוב לאזרחים להיות חלק מאותה ישות כזו, מדינית או לאומית? אם התשובה היא כן, אז שרוליק רלוונטי. אומנם הישראליות הפכה להיות מגוונת הרבה יותר, אבל עם זאת, בליבה, היא דומה למדי שרוליק.

שרוליק הוא ייצוג של אנשים בוגרי צבא, בוגרי הייטק, אנשי התיישבות; אנשים שמביאים ערך חיובי, איזושהי תרומה, סוג של אופטימיות; אנשים שמאופיינים בהתבטאות ישירה, לעיתים אפשר לומר אפילו לא פורמלית; אנשים שברצונם לעשות ושבוצעו לשנות. זהו שרוליק. שרוליק הוא הרוח הישראלית. הוא בעל תעוזה ועניין, חוצפן, רוצה להיות מעורב ולהשפיע. אולי זה קצת נרקסיסטי, אך זה קיים שם. נכון, הוא לא מייצג את כולם. הוא לא חרדי במאה שערים. וגם לא ערבי. אבל הוא עדיין החילוני הישראלי היפה, החיובי.

אפשר להסתכל בנוסטלגיה על דמות הישראלי של תקופת קום המדינה ולהספיד את החלום שהיה כאן, אבל אולי נצליח למצוא את ההתלהבות והנאיביות שהיו הלחם והחמאה של הורינו וסבינו, דור המייסדים, ונצליח להפריח את השממה שוב. אבל הפעם את זו שבלב ואולי נצליח אף יותר להרחיב את דמות הישראלי ולכלול בתוכה מגוון רחב יותר. אנו בהחלט זקוקים לזה. ■

באוקטובר הקרוב יתקיים טקס חלוקת פרס דוש לקריקטורה. זהו פרס הניתן על ידי עיריית תל אביב-יפו אחת לשנתיים, במעמד ראש עיריית תל אביב-יפו ליצורים ישראליים בתחום הקריקטורה. הקרן לפרס הוקמה ביוזמת משפחתו של דוש ובשיתוף עם עיתון "מעריב".

אנו רוצים להודות לד"ר מיכאל גרדוש על הריאיון, לדניאלה גרדוש ולארכיון הספרייה הלאומית

האתר הרשמי של דוש:
<http://srulik.co.il>

קילומטרים של מזון

אובאי חוסיין

תרגום: יסמין
פיאמנטה שמיר

עיצוב: ענבל בורד

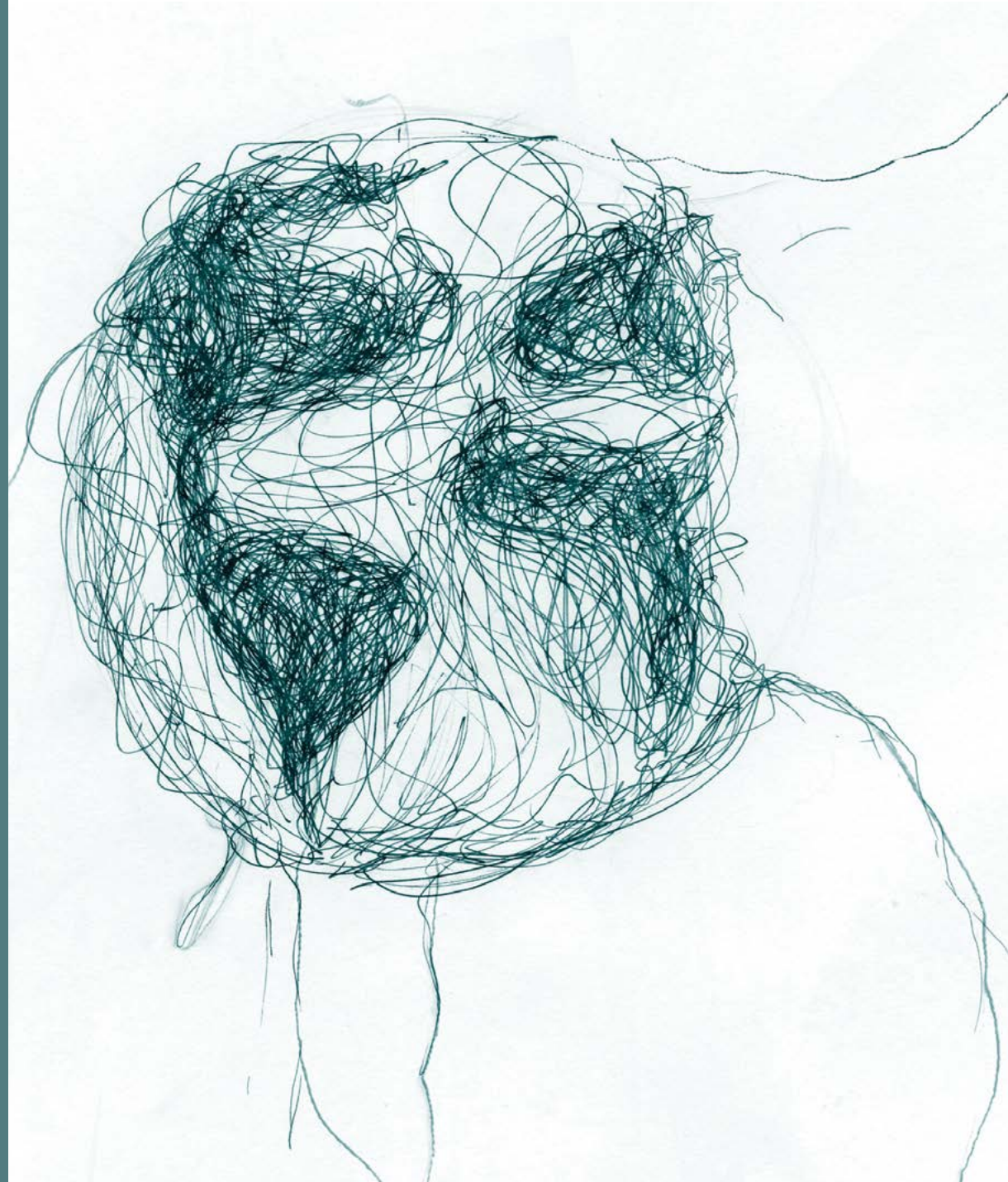
המאמר פורסם
לראשונה במגזין
אקרופוליס
החדשה, הודו צפון,
אפריל 2018

חושבים לעיתים קרובות, צריך לבוא מהם. לעיתים רחוקות מאוד אנחנו באמת פוסעים אחורה וחושבים על התפקיד שלנו כפרטים בהקשר החברתי או בהקשר לסביבה שלנו. לעיתים רחוקות אנו מזכירים לעצמנו כי "ציבור אנונימי" זה מורכב מאנשים כמוני וכמוך. בין נקבל זאת ובין לאו, כל אחד מאיתנו תורם לשימוש הלא אקולוגי במשאבים הטבעיים הזמינים על הפלנטה שלנו. לפיכך, לפני הכול, כל שינוי שאנו רוצים לראות צריך לבוא מתוכנו.

פעולה אקולוגית היום היא בדרך כלל תגובה למחסור במשאבים זמינים לצריכה של הפרט היום, או בעתיד. הפתרונות לטווח קצר הם לעיתים קרובות רק טיפול סימפטומטי, מבלי שנגיע לשורש הבעיה. אני מציע בצניעות, כצעד ראשון פשוט, שנהיה

לכל יצור חי על הפלנטה שלנו יש תפקיד בשמירה על האיזון העדין של המערכת האקולוגית. אם אחד מהם לא יבצע את תפקידו, יופר האיזון וישפיע על השלם. היום, כאשר אנו מסתכלים על הפלנטה שלנו ועל ההרס שאנו גורמים לה, אנו מגיבים בדרך כלל רגשית: בכעס, בתסכול, בייאוש ובחוסר אונים נגד כוח גדול לכאורה, שמעבר לשליטתנו. הרגש יוצר תגובה, רצון לעשות משהו בקשר לזה. רצון זה יילך איתנו עד שיעלם כי עניין אישי אחר יתפוס את מקומו. בסופו של דבר זה יוביל אותנו למסקנה שיש לקבל את הדברים כפי שהם, ולהתמודד עם מציאות זו כחלק מהחיים.

המשבר הסביבתי נתפס כאוסף של בעיות גלובליות ואזוריות שנגרמות על ידי ציבור אנונימי. והפתרון, כך

יש בכדור הארץ מספיק כדי לספק את כל צרכי האנושות, אך אין מספיק כדי לספק את חמדנותו של אדם אחד."

מודעים קצת יותר לדפוסי הצריכה שלנו.

הנה תרגיל קטן שכדאי לנסותו: קנו חבילה של עוגיות בחנות סמוכה, מהסוג שאתם אוהבים או אהבתם כילדים, וקחו לכם פסק זמן של שקט. פתחו את חפיסת העוגיות ואכלו אחת או שתיים. התענגו על הטעם, המרקם המתפורר, הארומה, והעלו זיכרונות מהעבר על הנאתכם מעוגייה זו. חשבו מדוע עוגייה זו אהובה עליכם. ועכשיו, כשאתם נהנים מעוגייה נוספת, הפכו את החפיסה והסתכלו על רשימת המרכיבים שלה. בדרך כלל אנו עושים זאת כדי לבדוק את כמות הסוכר, השומן והקלוריות. בואו ננסה לא להתמקד ברכיבים הבריאותיים לבאורה של העוגייה לרגע כדי שהנאתנו לא תיפגע. הסתכלו על רשימת החומרים המרכיבים את העוגייה וחשבו על השינוע של כל אחד מהם. יש לקוות שיש ברשימה כמה מוצרים טבעיים. נתחיל בהם. היכן גודלו? באיזה מפעל עורבבו החומרים? מהו המרחק שנדרש כדי להעבירם לחנות שממנה קניתם את העוגיות?

"קילומטר מזון" הוא מושג המתייחס למרחק שכל פריט במוצר עובר במסעו מהיצרן לצרכן. המושג משמש כיחידת מדידה של הדלק הנצרך במהלך מחזור חיים של כל פריט.

בואו נתחיל עם הדגן, שהוא בדרך כלל חיטה בצורת קמח. אם הוא מיוצר בהודו, החיטה מגיעה בדרך כלל מחוות בצפון, סביב פונג'אב והריאנה. חשבו על האיכר ומשפחתו שזרעו את

הזרעים, על השוורים או הטרקטור שחרשו את השדה, על המאמץ שהושקע בהשקיה, על השמש שזרחה ושהביאה להבשלת גרגרי הזהב של החיטה. חשבו על תהליך הקציר, על הדיש שמפריד את החיטה מהמוץ, על איסוף החיטה לשקים ושינועם מהחוזה לשוק המקומי. שם הם נמכרים ומובלים יחד עם עוד מאות שקים כאלה, ממאות חוות אחרות, אל סף המפעל שבו מיוצרת העוגייה.

נעצור לרגע של הכרת תודה לחקלאים על גידול הדגן.

עד כה דיברנו רק על הקמח. חשבו על מרכיבים טבעיים נוספים בעוגיות. הסוכר גדל בביהאר או במהרשטרה הדרומית. הקקאו צומח באפריקה או בדרום אמריקה. אגוזים באים מקליפורניה, טורקיה או קשמיר, פקיסטן או אפגניסטן. כל מרכיב עובר תהליך של גידול, איסוף, עיבוד ושינוע.

נחזור למפעל שבו רוכזו כל החומרים, מסודרים בקפידה, מוכנים לשלב של עיבוד הבצק. חשבו על פועלי המפעל שנשאו את השקים הגדולים ורוקנו אותם אל התערובות התעשייתיות, וגם על מפעילי המכונות המשגיחים שכל המרכיבים הוספו בכמויות הנדרשות. חשבו לרגע על האנשים המעורבים בתכנון הייצור באמצעות מכונות, ללא מגע יד אדם. אותן מכונות מסוגלות לערבב בדיוק ולשכפל עוגיות זהות. אחר כך חשבו על האש שאפתה הכול לשלמות פריכה ועל תהליך האריזה שעטף יפה ובצורה מסודרת את העוגייה הקטנה, כמו זו

לפתוח את השנה החדשה במסע...

מדריך כתיבה "מסע במילים" הוא סדנת כתיבה אישית שנתית: מרחב המזמין אותך לכתוב כדי להתקרב לעצמך בתהליך עדין ומובנה. לכתוב כדי להשיל, לכתוב כדי לחלום, לכתוב כדי לאהוב... ארבעה שערים על פני ארבע העונות, בכל חודש נושא לכתובה ברוח העונה, 365 תרגילי כתיבה, תרגיל מיוחד לכל יום.

לרכישה חפשו "מסע במילים" בפייסבוק או כנסו לאתר:

שאתם מחזיקים בידכם כעת, ולאחר מכן לתוך קרטונים גדולים יותר כדי להישלח לחנויות ברחבי הארץ. נוסף על כך, שקלו בכל שלב את צריכת הדלק והחשמל ואת התשתיות. כל השימוש העצום הזה במשאבים נעשה רק כדי להבטיח שנוכל ללכת אל המכולת השבועית, למצוא את חפיסת העוגיות האהובה עלינו ושיהיה לה טעם זהה בכל פעם שנפתח את עטיפת הפלסטיק. שקלו גם את מערכות סילוק האשפה הנדרשות עבור עטיפות הפלסטיק: משאיות האשפה, הפרדת העטיפות למיחזור, המטמנות...

ורק כדי שיהיה ברור, חשבו על כך שאנחנו 7 מיליארד בני אדם על הפלנטה, וכל אחד מאיתנו רוכש אלפי פריטים שונים במהלך חייו: מזון, בגדים, אלקטרוניקה. אנחנו כבר צורכים כ-25% יותר משאבי טבע משכדור הארץ יכול לחדש.

אם האוכלוסייה תגיע ל-9 מיליארד עד 2050, הקרן העולמית לשימור חיות הבר מזהירה שנוצל כבר משאבים ביולוגיים בכמות של שני כדורי-ארץ. המחסור במשאבים טבעיים כבר יוצר סבל בפלנטה שלנו.

ל-805 מיליון אנשים ברחבי העולם אין די מזון. אך לא זו הבעיה: קיים בזבז עצום של משאבים מנקודת הייצור ועד לצריכה. עודפים גדולים של דגן נרקבים במחסנים בחלק אחד של העולם, בעוד אלפים מתים מרעב בחלקו האחר. 10% העניים ביותר צורכים רק 0.5% ממשאבי העולם, בעוד 10% העשירים ביותר צורכים

לדעתי מטרת האדם היא ליצור הרמוניה עם הטבע ולעבוד איתו, במקום לשבור את החוקים שלו. זהו תפקיד של תמיכה ואחריות ולא של הרס וניצול, ואולי כאן טמון אחד הסודות העמוקים לאושר שלנו ולאבולוציה שלנו כבני אדם. ■

אולי היה זה
מכבש אימתני
שעבר מעליי,
אילץ את קליפתי
להתבקע וסייע לי
להכיר את מקומי
ואת ערכי בעולם?

ביצה אחת גדולה של אסוציאציות, מחשבות וזיכרונות, מתוך מקום לא צלול בעליל, עולה בי השאלה: האם זו אמירה נכונה? האם היא צודקת? ולמה אני ממשיכה לומר אותה? מה בכל זאת היה בי גם אז?

מהיום שנולדתי הבטיחו לי שוב ושוב, עוד לפני שהבנתי את המילים, שעד שאני אהיה בת 18 יהיה שלום בעולם ולא יצטרכו עוד צבא. והאמנתי. הצבא, מבחינתו, ברמות התכנון והאסטרטגיה, ניסה לכוון אותי. הציעו קורס קדם צבאי, הציעו קורס קצינים. בת ה-18 שהייתי דחתה את האפשרויות מכול וכול. הייתה זו סוג של אטימות שחיפתה על יאוש תהומי מכך שאני נדחקת כבורג למכונה, בדיוק כאשר התחלתי לעמוד על דעתי ולהכיר את עצמי.

לא הייתה בי אגוצנטריות. מאחוריי היו 3 שנים מלאות של מסירות אינסופית יומיומית לילדים בבית ילדים, שבהם טיפלתי ואותם אהבתי ממש כאילו היו

מחלה עונתית ויראלית מאמללת מאוד אך נטולת סכנה עוברת עליי. הלילה רותח ונחילי זיעה ניגרים מראשי אל הכרית ומעוררים בי חשש שמשוה זוחל עליי. שום דבר. זוהי רק זיעתי שלי.

מה בתוך הלילה מעורפל החושים והמיוזע הזה לוקח אותי אחורה לשירות הצבאי שלי, לא אדע בדיוק. משהו שקשור לשאלה, איפה הכוח שלי? אולי אם אזהה אותו אתחיל להחלים?

ממתי אני מכירה את הכוח שלי? האם היה לי כוח? קול? כשהייתי בת 18, לחלוטין לא מוכנה בשום צורה שהיא לגיוס? שנים רבות אחרי, וגם השנה, נהגתי לומר שמי שהכיר אותי בתקופת השירות הצבאי בטח לא חשב שיצא ממני משהו. כל כך עלובה וחסרת ערך חשתי אז. ודווקא עכשיו, בערפול חושים מוחלט, כשהמנטל הוא

מקורות הכוח שלי

השקפה נכונה, רחוק מהזמן ומהסערה, על אירועים דרמטיים בחיינו יכולה לחשוף אותם לאור חדש ולגלות מה באמת היה שם.

ענת סלע

עיצוב: שירה משולם חזקיה, ליטל כספין

זעם, לאדם שלו
כמוני זה מפחיד
עד מוות מצד
אחד, ומצד שני
הכרחי לפעמים
כדי לעורר את
כוחות החיים

החיצוני קיפצו בבהלה עכברים גדולים
למדי שמהירו להימלט.

מהבחינה האנושית זה היה מורכב
אפילו יותר.

הסג"מ שלצידו עבדתי אמר בטלפון,
יותר מפעם אחת – כנראה הפקידה
המטומטמת שלי לא עשתה את זה...
התבוננתי סביבי בתדהמה. לא היה
איש חוץ משנינו בחדר, ועדיין לא
יכולתי להאמין שכך הוא מדבר עליי!
נתתי בו מבט שאומר, שמעתי את זה!
והוא החזיר לי מבט מזלזל, מלמעלה
למטה.

סא"ל ענק ממדים במשרד הסמוך
שנהג להושיב את המזכירה שלו על
ירכו, שאג אליי יום אחד מהפרוזדור,
בואי הנה! מה קרה? שאלתי מפתח
המשרד. בואי הנה, אני צריך משהו,
המזכירה שלי לא כאן היום. דבר,
אני שומעת מכאן, השבתי, והוא פרץ
בצחוק נבון. בואי, שבי כאן, אמר
בחיוך נאלח והצביע על ירכו. לא!
אמרתי לו והלכתי. בואי הנה, אמרתי!
הוא שאג מרחוק, והמשכתי ללכת.

ביום אחר ראה אותי רצה בפרוזדור
בעודו צועד לקראתי. הוא הושיט יד,
תפס אותי במעיל והרים אותי מעל
הקרקע כך שפניי היו מול פניו. לא
רצים בפרוזדור, סינן בשקט, ושחרר.

הגיעה השעה לתורנות לילה ראשונה,
שפירושה לקחת מזרן רווי DDT מחדר
מעופש, להניח אותו על השולחן
במשרדי, ולקוות שזוחלים ומכרסמים
לא יעלו עליי. זה כשלעצמו מצב שלא
יכולתי לעכל. אך החיים לא הותירו
הרבה זמן להתלבטות.

ידעתי, אני פשוט לא אצליח. מה זה
אומר? היא הקשתה, מנסה לאתר רוח
של מרד. שום דבר, אמרתי, אני פשוט
לא אעשה את הכי טוב שאני יכולה כדי
להצליח. שקט השתרר. היא התבוננה
בי והריאיון הסתיים. יצאתי, לא בוכה.
הלכתי לאולם השינה, נשכבתי על
המיטה ועצמתי עיניים. שקט פנימי
הציף אותי. ראיתי חזיון מדהים של
דפי נייר, מסמכים, יורדים בעדינות
כמו נוצות מהתקרה, ונכנסים כל אחד
למקומותיהם על מדפים. היה לי קול.
והוא נשמע. ניצחתי.

האם מכאן הלכו הדברים והידרדרו?
או שרמת המבחן של החיים עלתה?

שלוש האפשרויות שביקשתי לשיבוץ
נדחו, ומצאתי את עצמי כפקידה באחד
החילות שהיה מבוסס בקריה. מה
שנראה היום כמו אתר תיירותי טמפלרי
"שרונה", היה גיבוב של צריפים
מתפוררים, שורצי זוחלים ומכרסמים
שחיבר בין מבני האבן היפים. מרגע
הכניסה ועד רגע היציאה לא נראו
פני השמיים. אור יום לא חדר פנימה,
אלא מהחלונות הצרים החיצוניים של
אותם פחונים וצריפים. כשאני בודקת
עם עצמי עד כמה אני מגזימה, אני לא
מוצאת אפשרות לתאר את זה אחרת.
חייל שביקש לאכול צהריים בבסיס
הקריה באותה שנה נדרש לקבל חיסון
נגד צהבת. נתון זה הרחיב את תמונת
השקשוקה ונתן לה כותרת – זיהום.
בכל בוקר כשהגעתי לפתוח את המשרד
סובבתי בעדינות את המפתח במנעול,
הורדתי את הידית כדי שהדלת תהיה
משוחררת, התרחקתי ובעטתי בדלת
בעוצמה. באור הקלוש שחדר מן החלון

באותה תקופה איתרו במיוחד מ"כיות
לבסיס הטיירונוט. זה היה הצורך. כל
מי שהייתה "בסדר" נאלצה להתמין
בריאיון אישי אצל מפקדת הבסיס,
שדמותה הטילה אימה על כולנו. היא
הייתה מעין "טנק מצוות" מהודר,
מאוחדת כל כולה עם התפקיד. כך
לפחות זה נתפס בעיני טירונית בלתי
מאוחדת עם התפקיד, כמוני. הבנות
התפתלו ועשו הכול כדי להתחמק.
אף אחת לא רצתה להיתקע כבר
בשלב הראשון לכל תקופת השירות.
הפעילו קשרים (לי לא היו), אימו
לברוח, להתאבד (אני לא יכולתי
לשקר). ישבנו בטור מחוץ לצריף
שלה, משקשקות, ואחתי-אחת הן יצאו
מהריאיון בוכות.

כשהגיע תורי ישבתי על כיסא לא
קדמי, שלא יחשדו בי במנהיגות,
חלילה, אבל לא הייתה לי אסטרטגיה.
חשתי בתוכי פנימה רק דחייה מוחלטת
ואטימות. יש לך ניסיון בהדרכה?
אולי בצופים? לא, השבתי, מכנסת
עמוק אל תוך ליבי את שלוש השנים
בבית הילדים שבמהלכן הייתי לילדים
מטפלת, מדריכה, מורת שיעורי עזר,
פולת כינים, מפזרת הפגנות, משכינת
שלום, אם ואחות. הדרכה בצופים לא
הייתה, לא בצופים ולא בשום תנועת
נוער אחרת.

את רוצה ללכת לקורס מ"כיות? היא
שאלה. לא, השבתי. ואם בכל זאת
תישלחי? שאלה המפקדת ונימת לעג
התגנבה לקולה, מה תעשי? תברחי?
לא, השבתי. אז מה תעשי? אם בכל
זאת יבחרו בך, מה תעשי? לא היה
לי את זה מוכן מראש, אך באותו רגע

שלי. לו הציעו לי אז שירות לאומי
כלשהו ייתכן שהייתי תורמת ונתרמת,
אך עמדו בפניי שתי אפשרויות
שהכרתי אז – להתחתן עם החבר שלי,
שהוא בן זוגי עד היום, או להצהיר
שאני דתייה. בת ה-18 שהייתי דחתה
גם את האפשרויות האלה מכול וכול.
שתיהן נתפסו בעיניי כשקר, ושקר
לא בא בחשבון, לא אז ולא היום. הנה
מקור אחד של כוח – הידיעה שגם אם
נתחתן בעתיד, זה לא יקרה עכשיו
רק כדי להתחמק ממשהו, וגם אם אני
מסורתית בליבי לא אקצין זאת עכשיו
כדי להשיג מעמד שקרי.

בעוד אני מתהפכת על משכבי
ביסורים בני-חלוף, חשבתי לעצמי,
7 חודשים של שירות בסך הכול...
ומה לא היה בהם?! מה זה היה המסע
הזה?! מכבש אימתני שמעך אותי
כדי שאכנע, שאשתטח, שאתאים
לסטנדרט, ולא נכנעתי. ואולי היה זה
מכבש אימתני שעבר מעליי, אילץ את
קליפתי להתבקע וסייע לי להכיר את
מקומי ואת ערכי בעולם? מתוך הביצה
המנטלית, בלילה הרוותח הזה, אני
בוחרת לראשונה באפשרות השנייה.

הטיירונוט הייתה נהדרת, באמת. הייתי
אתלטית מאוד ובכושר טוב, באתי
מבית ספרטני למדי. היום שבו עבדתי
לראשונה במטבח וניסיתי לברור
עגבניות לשקשוקה היה סוג של שוק,
כי אחרי המאמץ לברור את הראויות,
בא משהו מעליי והתעצבן. מי ביקש
ממך לברור? הכול נכנס פנימה....או-
קי, שוק, אבל לא נורא. שמרתי על
רוח טובה ונמנעתי מאכילת שקשוקה.
הסתגלות כזו יכולתי לפתח.

אמי נפצעה קשה בפיגוע חבלני, הראשון שהתרחש בשוק הכרמל. היא הייתה מאושפזת באיכילוב עם פגיעה רב-מערכתית. ניגשתי אל הרס"ר כדי לבקש שחרור מהתורנות ונימקתי מדוע. את נשאתי, קבע. תלכי לבקר את אמא שלך מחר. באותו רגע נכנסה כרמלה, פקידה אחרת, מאופרת כנמרה. שלמה, חנחנה, אני לא נשאת לתורנות. יש לי חתונה בכרם. לכי, כפרה, לכי, השיב לה בחיוך. בפניי! בעודי באותו חדר.

היה פה אי צדק שלא יכולתי להשלים איתו. התעורר בי זעם. וזעם, לאדם שלו כמוני זה מפחיד עד מוות מצד אחד, ומצד שני הכרחי לפעמים כדי לעורר את כוחות החיים. אני לא אשאר כאן הלילה, החלטתי. לא אשאר ויהי מה! אבל, איך אצא מכאן?

עברתי במבוך וחיפשתי מוצא. מצאתי חצר אחורית עם גדר גבוהה מאוד. הייתי אתלטית מאוד. יכולתי במאמץ גדול לטפס עליה ולעבור אותה, אבל אם אתפס בעודי למעלה, מה אומר? איך אצדיק את מה שאני עושה שם? פסלתי. נותר רק פתח אחד שהכרתי, והוא הכניסה. איך אעבור בה?

חיכיתי לשעת לילה, אחרי שהלכו כולם. נעלתי את המשרד, יישרתי את הירכית, מתחתי את קומתי ובלב הולם אך בצעדים שקולים עברתי על פני הש"ג. לילה טוב, אמרתי לו, נתראה מחר. והוא פתח לי.

היו לצידי מלאכים ששמרו עליי באותם ימים קשים. שלושה חיילים ששירתו בחדרים סמוכים. אחד

גבוה במיוחד, שני נמוך במיוחד, ואחד בגובה רגיל, עם עיניים ירוקות טובות, שהיה רבי-מלאך.

הרגעים שאכלנו גלידה ארבעתנו, שאפנו מקטרת עם טבק בטעמים ודיברנו על מיסטיקה היו רגעי חסד. והקצינה שלי, סא"ל, שאמרה לי מהרגע הראשון, אני לא אבקש ממך אף פעם להכין לי קפה. אם את מכינה לעצמך אשמח שתשאלי אותי אם אני גם רוצה. ואם אני אכין לעצמי, אכין גם לך. אותה אישה מיוחדת הפקידה את סודותיה אצל הסג"מ והוא פיזר אותם ברוח... לכל עבר. ביזה אותה, לעג לה.

אמי נכנסה לשיקום ממושך בבית ואני ביקשתי שחרור מוקדם, וקיבלתי.

ביום האחרון הזמנתי את הקצינה שלי לקפה מחוץ למשרד. התעקשתי על כך. הודיתי לה על יחסה ההוגן כלפיי. ליבי פעם בחוזה, אבל סיפרתי לה כל מה שאני יודעת עליה, ממנו, מהסג"מ שהיא נותנת בו אמון. היא הזילה דמעה והודתה לי על כך. צדק יראה אור.

מתוך מחלה עונתית ויראלית, מאמללת ונטולת סכנה, אני חוזרת אל בת ה-18 שהייתי ומבקשת את סליחתה. היא לא הייתה "לא כלום", לא "נוצה ברוח". וכן, היה לה כוח, גם אז. שקר גס – לא, אמת חלקית – אם צריך, לא להשלים לעולם עם אי צדק ולא להיות חלק ממנו, במקום שנראה כי אין מעבר, למצוא אותו.

הבוקר מאיר, חם ומיוזע, אבל לא איבדתי את הלילה. לעיתים נחוץ לעבור בערפל של ביצה מנטלית כדי לראות בבהירות את הדברים מחדש. ■

התישבה האהבה על אדן-לבי.
"הכנסני," אמרתי לה,
"מזמן לא היית אצלי."

"צהר קטן לא מספיק," ענתה,
"פתחי לרוחה דלת-נפשך
כי גם אור ואֶשֶׁר אתי."

עדי אביטל רוזין